

Гра почалася: хто є основними учасниками ринку електричної енергії. Та які особливості їхньої взаємодії

mind

МАРИНА ГРЩИШИНА, консультант із правового забезпечення проєктів відновлюваної енергетики Sayenko Kharenko

Фото: pixabay

Для впровадження з 1 липня 2019 року нового ринку електричної енергії, крім належної нормативної бази, важливо забезпечити створення та приведення у відповідність з вимогами ринку всіх учасників. На виконання цього нещодавно **Міністерство фінансів** підписало наказ про перетворення держпідприємства «Укренерго» в акціонерне товариство. З огляду на важливість підготовки учасників для нового ринку електричної енергії, експерт-консультант з енергетичних проєктів **Марина Грещишина** розповіла про особливості створення та функціонування головних учасників нового ринку електричної енергії.

У кожній країні існують певні особливості у складі учасників ринку електричної енергії. Наприклад, на ринку електричної енергії Німеччини значну роль відіграють муніципальні підприємства. Так, понад 900 німецьких комунальних електростанцій активно працюють у сфері виробництва, постачання та розподілу енергії. В Україні є також свої особливості, та після впровадження нового ринку електричної енергії очікуються певні зміни у складі учасників ринку. Учасниками нового ринку електричної енергії України будуть виробники, електропостачальники, трейдери, оператор системи передачі, оператори системи розподілу, оператор ринку, гарантований покупець та споживачі.

Споживачі є одними із головних та найбільш численних учасників ринку електричної енергії. Електрична енергія споживачам поставляється завдяки виробникам та постачальникам електричної енергії через мережі операторів системи розподілу та оператора системи передач. При цьому для організації належної роботи ринку електричної енергії створюється оператор ринку та гарантований покупець.

Всіх учасників ринку електричної енергії України можна розділити на наступні групи:

Споживачі

До споживачів електричної енергії належать не лише фізичні особи, але й юридичні особи, що купують електричну енергію для власного споживання. Споживачі поділяються на побутових та непобутових. Головна відмінність між цими категоріями – мета використання електричної енергії. Побутовий споживач, на відміну від непобутового, використовує електричну енергію лише для забезпечення власних побутових потреб.

Загальні умови постачання електричної енергії споживачам визначені у правилах роздрібного ринку електричної енергії. При цьому, на виконання вимог Третього енергопакету законом «Про ринок електричної енергії» передбачені такі гарантії споживачам, як забезпечення безпеки постачання електричної енергії, захист їхніх прав та інтересів та вільного вибору електропостачальника.

Кількість споживачів:

За даними звіту НКРЕКП за 2017 рік, кількість побутових споживачів в Україні у 2017 році складала 16 749 319, а непобутових споживачів – 607 326.

Який рівень готовності до нового ринку електричної енергії?

У цілому споживачі готові до впровадження нового ринку електричної енергії. Проте, з огляду на недостатню інформованість споживачів щодо особливостей

функціонування роздрібного ринку електричної енергії, [НКРЕКП було розроблено дев'ять відеороликів](#).

Виробники

Виробники – це підприємства, що виробляють електричну енергію на підставі відповідної ліцензії. Відповідно до [Звіту з оцінки відповідності \(достатності\) генеруючих потужностей](#) НЕК «Укренерго», основні генеруючі потужності Об'єднаної енергетичної системи (ОЕС) України станом на 1 листопада 2018 року наступні:

- 4 атомні електростанції (АЕС);
- 8 гідроелектростанцій (ГЕС) на річках Дніпро й Дністер;
- 12 теплоелектростанцій (ТЕС), а також
- 3 великих теплоелектроцентралей (ТЕЦ).

Кількість виробників:

За даними НКРЕКП, у [2017 році продаж електричної енергії](#) в Оптовий ринок електричної енергії (ОРЕ) здійснювали 225 виробників електроенергії. Значну кількість виробників електричної енергії складають виробники, що використовують альтернативні джерела енергії. Якщо у 2017 році таких виробників було 192 підприємства, то на кінець 2018 року – вже 366 таких підприємств відповідно до [постанови НКРЕКП про встановлення «зелених» тарифів](#). Незважаючи на таку кількість виробників електричної енергії із альтернативних джерел, [загальна потужність всіх цих виробників у 2018 році](#) склала 2117 МВт, або 1,9% у всьому виробництві електричної енергії.

Який рівень готовності до нового ринку електричної енергії?

Виробникам, які провадять діяльність з виробництва на підставі ліцензій, виданих до набрання чинності законом «Про ринок електричної енергії» 11 червня 2017 року, необхідно отримати нові ліцензії з виробництва електричної енергії. За [орієнтовним переліком НКРЕКП](#), таких виробників близько 337. Отже, для підготовки до нового ринку електричної енергії більшості виробникам необхідно отримати нові ліцензії.

Електропостачальники та трейдери

Електропостачальники – це підприємства, які здійснюють продаж електричної енергії споживачам на роздрібному ринку електричної енергії. При впровадженні роздрібного ринку електричної енергії в рамках загальної реформи ринку, електропостачальники були відокремлені від обленерго. Це було здійснене на виконання закону «Про ринок електричної енергії», яким передбачене

відокремлення (анбандлінг) операторів системи розподілу. Зокрема, це пов'язано з тим, що оператору системи розподілу забороняється здійснювати діяльність з постачання електричної енергії.

Крім електропостачальників, учасниками нового ринку електричної енергії будуть трейдери. До трейдерів відносяться підприємства, що здійснюють купівлю електричної енергії виключно з метою її перепродажу, крім продажу за договором постачання електричної енергії споживачу. На відміну від електропостачальників, трейдери здійснюють купівлю-продаж електричної енергії за двосторонніми договорами та на організованих сегментах ринку електричної енергії, крім її продажу за договором постачання електричної енергії споживачу.

Кількість електропостачальників:

За результатами першого місяця роботи на роздрібному ринку електричної енергії діє 302 електропостачальники, серед яких споживачі можуть обирати для укладання договору постачання електроенергії.

Який рівень готовності до нового ринку електричної енергії?

Перший місяць роботи роздрібною ринку показав готовність електропостачальників до роботи на новому ринку.

Оператор системи передачі та оператори системи розподілу

Оператор системи передачі, або НЕК «Укренерго», – відповідальний за передачу електричної енергії від виробників до споживачів по електричних мережах з напругою від 110 кВ до 750 кВ. Крім цього, оператор системи передачі здійснює диспетчерське (оперативно-технологічне) управління режимами роботи ОЕС України та забезпечує операційну безпеку ОЕС України.

До операторів системи розподілу відносяться підприємства, відповідальні за безпечну, надійну та ефективну експлуатацію, технічне обслуговування та розвиток електричних мереж з напругою до 110 кВ. Оператори системи розподілу надають послуги з розподілу електричної енергії від НЕК «Укренерго» до споживачів.

Кількість операторів системи розподілу:

Відповідно до реєстру ліцензіатів НКРЕКП, в Україні 33 оператори системи розподілу.

Який рівень готовності до нового ринку електричної енергії?

НЕК «Укренерго», як оператор системи передачі, наразі проходить процедуру реорганізації та сертифікації. Діяльність оператора системи передачі підлягає ліцензуванню. Проте ліцензія на провадження діяльності з передачі електричної

енергії видається лише після прийняття остаточного рішення про сертифікацію оператора системи передачі. Під сертифікацією оператора системи передачі передбачається підтвердження рішенням НКРЕКП виконання НЕК «Укренерго» вимог щодо відокремлення та незалежності оператора системи передачі, передбачених законом «Про ринок електричної енергії».

На виконання вимог закону «Про ринок електричної енергії» відокремлення операторів системи розподілу було здійснене.

Оператор ринку та гарантований покупець

Оператором ринку є юридична особа, яка буде забезпечувати функціонування ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку та організацію купівлі-продажу електричної енергії на цих ринках. Відповідно до закону «Про ринок електричної енергії» оператор ринку утворюється у формі акціонерного товариства, 100% акцій у статутному капіталі якого належить державі, та не підлягає приватизації або відчуженню в інший спосіб.

Гарантованим покупцем електричної енергії буде суб'єкт господарювання, який відповідно до закону «Про ринок електричної енергії» зобов'язаний купувати електричну енергію у виробників, яким встановлено «зелений» тариф. При цьому, з дати початку дії нового ринку електричної енергії гарантований покупець є правонаступником оптового постачальника електричної енергії за договорами купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом, укладеними ДП «Енергоринок» з виробниками, яким встановлено «зелений» тариф. Гарантований покупець буде державним підприємством, на яке будуть покладені спеціальні обов'язки із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії до 1 січня 2030 року.

Який рівень готовності до нового ринку електричної енергії?

Для формування оператора ринку та гарантованого покупця [ДП «Енергоринок» створило філії](#) «Оператор ринку» та «Гарантований покупець». Проте для впровадження нового ринку електричної енергії на базі цих філій необхідно створити підприємства, що виконуватимуть відповідні функції.

Таким чином, для впровадження нового ринку електричної енергії була проведена значна робота з підготовки споживачів та відокремлення операторів системи розподілу. При цьому ще залишається багато відкритих питань щодо підготовки до нового ринку оператора системи передачі, оператора ринку та гарантованого покупця.